

SLOVENSKÁ REPUBLIKA

NÁLEZ

Ústavného súdu Slovenskej republiky

V mene Slovenskej republiky

I. ÚS 154/08-32

Ústavný súd Slovenskej republiky na neverejnom zasadnutí 26. februára 2009 v senáte zloženom z predsedu Petra Brňáka a zo sudcov Marianny Mochnáčovej a Milana Ľalíka v konaní o sťažnosti V. Ú., K., zastúpenej advokátkou JUDr. B. G., P., vo veci namietaného porušenia jej základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd, základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy Slovenskej republiky a práva podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozhodnutím Obvodného pozemkového úradu v B. sp. zn. OPÚ-79/2006/SLZ zo 7. februára 2006, rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 25 Sp/16/2006-16 z 24. augusta 2006 a rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 SžoKS 104/2006 zo 14. augusta 2007 takto

r o z h o d o l :

1. Základné právo V. Ú. na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky a základné právo podľa čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a čl. 1

Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd rozsudkom Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 SžoKS 104/2006 zo 14. augusta 2007 a rozsudkom Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 25 Sp 16/2006-16 z 24. augusta 2006 porušené boli.

2. Rozsudok Krajského súdu v Banskej Bystrici č. k. 25 Sp 16/2006-16 z 24. augusta 2006 a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky sp. zn. 1 SžoKS 104/2006 zo 14. augusta 2007 zrušuje a vec vracia Krajskému súdu v Banskej Bystrici na ďalšie konanie.

3. V. Ú. priznáva náhradu trov právneho zastúpenia v sume 223,46 € (slovom dvestodvadsaťtri eur a štyridsaťšesť centov), ktorú jej je Najvyšší súd Slovenskej republiky povinný vyplatiť na účet advokátky JUDr. B. G., P., a to do dvoch mesiacov od právoplatnosti tohto nálezu.

4. Vo zvyšku sťažnosti nevyhovuje.

O d ô v o d n e n i e :

I.

Ústavnému súdu Slovenskej republiky (ďalej len „ústavný súd“) bola 11. januára 2008 doručená sťažnosť V. Ú. (ďalej len „sťažovateľka“) vo veci namietaného porušenia jej základného práva vlastníť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy Slovenskej republiky (ďalej len „ústava“) a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dodatkový protokol“), základného práva na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 ústavy v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 ústavy a čl. 6 Dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd (ďalej len „dohovor“) rozhodnutím v úvodnej časti spomenutých orgánov verejnej moci.

Porušenie svojho základného práva podľa citovaných článkov ústavy, ako aj označených medzinárodných dohovorov vidí sťažovateľka v tom, že príslušné orgány rozhodli, že sťažovateľka nespĺňa podmienky na vrátenie vlastníctva k pozemkom podľa § 3

ods. 1 písm. j) zákona č. 503/2003 Z. z. o navrátení vlastníctva k pozemkom (ďalej len „zákon č. 503/2003 Z. z.“). Svoje zamietavé rozhodnutie odôvodnili tak, že vlastníctvo sťažovateľky zaniklo z dôvodu kúpnej zmluvy uzavretej medzi ňou a Okresným národným výborom v B. (ďalej len „ONV“).

Po podaní odvolania sťažovateľky proti uvedenému rozhodnutiu Obvodného pozemkového úradu v B. (ďalej len „pozemkový úrad“) rozhodli Krajský súd v Banskej Bystrici (ďalej len „krajský súd“) ako súd odvolací rozsudkom č. k. 25 Sp/16/2006-16 z 24. augusta 2006 a následne Najvyšší súd Slovenskej republiky (ďalej len „najvyšší súd“) rozsudkom sp. zn. 1 SžoKS 104/2006 zo 14. augusta 2007 tak, že potvrdili rozhodnutie pozemkového úradu, pričom sa stotožnili s argumentáciou tohto správneho orgánu.

Sťažovateľka ďalej poukázala na viaceré skutočnosti, ktoré ju ovplyvnili pri uzavretí namietanej kúpnej zmluvy (okrem iného nátlak vtedajších štátnych orgánov, hrozba väznením, povinnosť odvádzania tzv. kontingentov), pričom uviedla, že namietané orgány verejnej moci sa vo svojich rozhodnutiach sústredili na posúdenie tiesne, ako aj nevýhodných podmienok, za ktorých bola zmluva uzatváraná, len z hľadiska porovnania cenových podmienok vyvlastnenia a výkupu. Sťažovateľka taktiež uviedla, že v rámci dokazovania pred pozemkovým úradom, ako aj pred všeobecnými súdmi vôbec neboli vypočutí ňou navrhnutí svedkovia.

Na základe uvedeného sťažovateľka navrhla, aby ústavný súd vydal tento nález:

„1. Obvodný pozemkový úrad B. rozhodnutím OPÚ-79/2006/SLZ zo dňa 7. 2. 2006, Krajský súd Banská Bystrica rozsudkom 25 Sp/16/2006-16 zo dňa 24. 8. 2006 a Najvyšší súd Slovenskej republiky rozsudkom 1 SžoKS 104/2006 zo dňa 14. augusta 2007 porušili základné právo sťažovateľky vlastniť majetok zaručené v čl. 20 ods. 1 Ústavy SR ako aj v čl. 1 Dodatkového protokolu a porušili základné právo sťažovateľky na súdnu ochranu podľa čl. 46 ods. 1 v spojení s čl. 1 ods. 1 a čl. 2 ods. 2 Ústavy SR a čl. 6 ods. 1 Európskeho dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd.

2. *Rozhodnutie OPÚ-79/2006/SLZ Obvodného pozemkového úradu B. zo dňa 7. 2. 2006, rozsudok Krajského súdu Banská Bystrica 25 Sp/16/2006-16 zo dňa 24. augusta 2006 a rozsudok Najvyššieho súdu Slovenskej republiky 1 SžoKS 104/2006 zo dňa 14. augusta 2007 sa zrušujú a Obvodnému pozemkovému úradu B. sa prikazuje vo veci znovu konať.*“

Ústavný súd sťažnosť predbežne prerokoval, uznesením č. k. I. ÚS 154/08-7 z 29. apríla 2008 ju prijal na ďalšie konanie a vyzval právnu zástupkyňu sťažovateľky, riaditeľa pozemkového úradu, predsedu krajského súdu a predsedu najvyššieho súdu, aby sa vyjadrili, či trvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie. Predsedu krajského súdu a predsedu najvyššieho súdu ústavný súd zároveň vyzval, aby sa vyjadrili k sťažnosti. Právny zástupca sťažovateľky a uvedení predstavitelia dotknutých orgánov verejnej moci oznámili ústavnému súdu, že netrvajú na tom, aby sa vo veci konalo ústne pojednávanie, preto ústavný súd v súlade s § 30 ods. 2 zákona Národnej rady Slovenskej republiky č. 38/1993 Z. z. o organizácii Ústavného súdu Slovenskej republiky, o konaní pred ním a o postavení jeho sudcov v znení neskorších predpisov (ďalej len „zákon o ústavnom súde“) upustil od ústneho pojednávania, keďže od neho nebolo možné očakávať ďalšie objasnenie veci.

K sťažnosti sa na základe výzvy ústavného súdu vyjadril pozemkový úrad podaním sp. zn. OPÚ-0541/2008/SLZ z 12. augusta 2008, v ktorom riaditeľ pozemkového úradu k veci okrem iného uviedol:

„Správny orgán rozhoduje na základe zákonov prijatých NR SR, ktoré sú prijaté v súlade s Ústavou SR a medzinárodnými dohovormi. Zákon č. 503/2003 Z. z. má zmierňovať majetkové krivdy napáchané v rozhodujúcom období. Nie je možné v súčasnej dobe všetko uviesť do pôvodného stavu ako to bolo kedysi.

Do dnešného dňa OPÚ v B. rozhodol o 7 nárokoch v tejto lokalite, pričom tri naše rozhodnutia preskúmal a potvrdil KS v B. Bystrici aj Najvyšší súd SR. U všetkých oprávnených osôb bol postup a riešenie rovnaké, pri splnení resp. nesplnení podmienok stanovených zákonom. Správny orgán môže konať len to, čo mu zákon dovoľuje, nesmie

rozhodovať nad jeho rámec. V zákone č. 503/2003 Z. z. je stanovené a určené, čo je potrebné splniť, aby bola oprávnená osoba úspešná. Konkrétne dôvody nenavrátania ani nepriznania práva na náhradu za vykúpené pôvodné pozemky sú uvedené v našom odôvodnení rozhodnutia a v odôvodneniach rozsudkov odvolacích súdov. Oprávnená osoba slobodne a voľne využila všetky možnosti preskúmania nášho rozhodnutia.“

Vyjadrenie predsedu krajského súdu č. Spr 1005/08 z 20. augusta 2008 bolo ústavnému súdu doručené 25. augusta 2008 a okrem iného je v ňom uvedené:

„Krajský súd v Banskej Bystrici v celom rozsahu zotrúva na dôvodoch svojho rozhodnutia. Krajský súd sa nestotožňuje s názorom sťažovateľky, že výkladom a aplikáciou § 3 ods. 1 písm. j) zákona č. 503/2003 Z. z. došlo pri posudzovaní uzatvárania kúpnej zmluvy v tiesni a za nápadne nevýhodných podmienok k porušeniu základného práva navrhovateľky vlastniť majetok podľa čl. 20 ods. 1 Ústavy SR a podľa čl. 1 Dodatkového protokolu k Európskemu dohovoru o ochrane ľudských práv a základných slobôd a práva na súdnu a inú právnu ochranu v súvislosti s nevykonaním navrhovaných dôkazov.

...

Po preskúmaní veci v priebehu súdneho konania o odvolaní proti rozhodnutiu správneho orgánu krajský súd dospel k záveru, že predávajúca (navrhovateľka) nepreviedla vlastníctvo k pozemkom za nápadne nevýhodných podmienok. Nejednalo sa len o to, že kúpna cena bola dohodnutá v súlade s cenovým predpisom a na základe znaleckého posudku, ale za nevýhodné podmienky súd nepovažoval ani to, že za cenu, aká bola zaplatená za odpredané pozemky, sa nedal kúpiť rodinný dom, ako to namietali v konaní pred súdom navrhovateľka a jej zástupca.

...

Čo sa týka námietok sťažovateľky, že krajský súd v rámci odvolacieho konania nevykonal dokazovanie výsluchom svedkov, súd uvádza, že skutočne nedošlo k vykonaniu svedeckého dokazovania výsluchom svedkov..., Súd, aj keď sa už podrobne nezaoberal splnením podmienky tiesne, túto podmienku vyhodnotil negatívne.“

Z vyjadrenia predsedu najvyššieho súdu č. KP 8/08-89 z 27. augusta 2008, ktoré bolo ústavnému súdu doručené 9. septembra 2008, vyplýva:

„... zo skutkových zistení správnym orgánom vyplýva, že v danej veci nebola splnená jedna zo zákonných podmienok, a to uzavretie kúpnej zmluvy za nápadne nevýhodných podmienok, pretože skutkové okolnosti daného prípadu preukazujú, že pozemky žiadané navrhovateľkou boli odkúpené za kúpnu cenu stanovenú vyhláškou č. 47/1969 Zb. ako aj znaleckým posudkom znalca M. D., ako aj, že v danom prípade nebolo zistené, že by pri stanovovaní kúpnej ceny došlo k porušeniu cenového predpisu o oceňovaní nehnuteľností, platného v čase uzatvárania kúpnej zmluvy. Nebolo možné prihliadnuť na námietky navrhovateľky, že nápadne nevýhodné podmienky možno vidieť aj v tom, že po vyvlastnení sa museli presťahovať do podstatne horších podmienok a vyvlastnené peniaze im nestačili na zaobstaranie si primeraného bývania...“

Ústavný súd zo súvisiaceho administratívneho spisu pozemkového úradu sp. zn. OPÚ-1135/2004 a zo súdnych spisov krajského súdu sp. zn. 25 Sp/16/2006 a najvyššieho súdu č. k. 1 Sžo KS 104/08-14 zistil priebeh a stav konania. Prehľad úkonov príslušných orgánov verejnej moci nimi vykonaných v konaní vyplývajúci zo spisov sa zhoduje s tým, čo vyplýva zo zistení ústavného súdu. Pri celkovom hodnotení konania však ústavný súd bral do úvahy všetku dokumentáciu obsiahnutú v predložených spisoch a všetky okolnosti, ktoré z nej vyplývali.

Ústavný súd so súhlasom účastníkov konania podľa § 30 ods. 2 zákona o ústavnom súde upustil v danej veci od ústneho pojednávania, pretože dospel k názoru, že od tohto pojednávania nemožno očakávať ďalšie objasnenie veci.

Vychádzajúc z uvedeného ústavný súd dospel k názoru, že napadnutými rozhodnutiami orgánov verejnej moci uvedenými v sťažnosti došlo k porušeniu základných práv sťažovateľky.

II.

Podľa čl. 127 ods. 1 ústavy ústavný súd rozhoduje o sťažnostiach fyzických osôb alebo právnických osôb, ak namietajú porušenie svojich základných práv alebo slobôd, alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, ak o ochrane týchto práv a slobôd nerozhoduje iný súd.

Podľa čl. 127 ods. 2 ústavy ak ústavný súd vyhovie sťažnosti, svojím rozhodnutím vysloví, že právoplatným rozhodnutím, opatrením alebo iným zásahom boli porušené práva alebo slobody podľa odseku 1, a zruší také rozhodnutie, opatrenie alebo iný zásah. Ak porušenie práv alebo slobôd podľa odseku 1 vzniklo nečinnosťou, ústavný súd môže prikázať, aby ten, kto tieto práva alebo slobody porušil, vo veci konal. Ústavný súd môže zároveň vec vrátiť na ďalšie konanie, zakázať pokračovanie v porušovaní základných práv a slobôd alebo ľudských práv a základných slobôd vyplývajúcich z medzinárodnej zmluvy, ktorú Slovenská republika ratifikovala a bola vyhlásená spôsobom ustanoveným zákonom, alebo ak je to možné, prikázať, aby ten, kto porušil práva alebo slobody podľa odseku 1, obnovil stav pred porušením.

Podľa čl. 46 ods. 1 ústavy každý sa môže domáhať zákonom ustanoveným postupom svojho práva na nezávislom a nestrannom súde a v prípadoch ustanovených zákonom na inom orgáne Slovenskej republiky.

Ústavný súd v rámci svojej rozhodovacej činnosti uviedol, že podstata základného práva priznaného čl. 46 ods. 1 ústavy spočíva v oprávnení každého reálne sa domáhať ochrany svojich práv na súde, že tomuto oprávneniu zodpovedá povinnosť súdu nezávisle a nestranne vo veci konať tak, aby bola označenému právu poskytnutá ochrana v medziach zákonov, ktoré ustanovenie o súdnej ochrane vykonávajú, a teda že základné právo na súdnu ochranu nespočíva len v práve domáhať sa súdnej ochrany, ale túto aj v určitej

kvalite, t. j. zákonom ustanoveným postupom súdu, dostať. Ďalej uviedol, že postup súdov v konaní o veci a jeho kvalita ustanovená zákonom je vyjadrením práva na súdnu ochranu účastníka konania vyplývajúceho z čl. 46 ods. 1 ústavy. Napokon zdôraznil, že ochranu základným právam a slobodám poskytujú predovšetkým všeobecné súdy, pričom ústavný súd súdnu ochranu v konaní o sťažnosti poskytuje iba vtedy, ak porušenie procesných práv účastníkov konania chránených zákonmi (napr. Občianskym súdnym poriadkom – ďalej len „OSP“) je súčasne aj porušením základného práva alebo slobody upravených ústavou alebo medzinárodnou zmluvou podľa čl. 11 ústavy (I. ÚS 50/97, I. ÚS 54/97).

Do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí aj ochrana, ktorá sa účastníkovi konania poskytuje pri rozhodovaní o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam správnych orgánov (§ 250l a nasl. OSP), t. j. v konaní, v ktorom sa podaním riadneho opravného prostriedku (odvolania) domáha ochrany svojich práv pred príslušným súdom s plnou jurisdikciou z dôvodov, uplatnenie ktorých umožňuje procesné právo. Ak účastník konania splní predpoklady ustanovené zákonom na poskytnutie ochrany v konaní podľa III. hlavy V časti OSP, všeobecný súd mu túto ochranu musí poskytnúť v rozsahu, v akom sa preukáže existencia dôvodov na poskytnutie súdnej ochrany v takom konaní. Poskytnutie takejto právnej ochrany však prirodzene nemožno považovať za právo na úspech v predmetnom konaní (mutatis mutandis II. ÚS 4/94), ak každé rozhodnutie všeobecného odvolacieho súdu odpovedá na obsah odvolania ústavne konformným spôsobom a v rozsahu upravenom zákonom (čl. 46 ods. 4 ústavy).

Ústavný imperatív konať iba na základe ústavy, v jej medziach a v rozsahu a spôsobom, ktorý ustanoví zákon, vyjadrený v čl. 2 ods. 2 ústavy, zaväzuje všetky orgány verejnej moci vrátane súdov rozhodujúcich o opravných prostriedkoch proti rozhodnutiam správnych orgánov. Tento ústavný príkaz zaväzuje orgány verejnej moci pri ich akejkoľvek činnosti a zvlášť vtedy, ak výkonom svojich kompetencií poskytujú ochranu základným právam a slobodám fyzických osôb a právnických osôb rešpektujúc pritom princípy právneho štátu (čl. 1 ods. 1 prvej vety ústavy).

Podľa stabilizovanej judikatúry ústavného súdu (napr. IV. ÚS 77/02) do obsahu základného práva na súdnu ochranu patrí právo každého na to, aby sa v jeho veci rozhodovalo podľa relevantnej právnej normy, ktorá má základ v platnom právnom

poriadku Slovenskej republiky alebo v takých medzinárodných zmluvách, ktoré Slovenská republika ratifikovala a boli vyhlásené spôsobom, ktorý predpisuje zákon. Súčasne má každý právo na to, aby sa v jeho veci vykonal výklad dotknutej právnej normy, ktorý je v súlade s ústavou, čo je základným predpokladom na ústavne konformnú aplikáciu tejto právnej normy na zistený skutkový stav veci.

Ústavný súd je pri posudzovaní obsahu sťažnosti podanej ústavnému súdu predovšetkým povinný rešpektovať, že nie je súčasťou sústavy všeobecných súdov, a teda nemôže vykonávať prieskumné právomoci v tom zmysle, že by bol treťou inštanciou v systéme všeobecného súdnictva alebo náhradnou inštanciou v prípade, že procesné predpisy nepripúšťajú dovolanie. Predpokladom už uvedeného však je, že všeobecné súdy vo svojej činnosti postupujú v súlade s procesnými princípmi ustanovenými v druhej hlave siedmeho oddielu ústavy.

V prerokovávanej veci bolo predpokladom úspešnosti návrhu sťažovateľky preukázanie splnenia znakov tiesne a nápadne nevýhodných podmienok, ktoré by zakladali nárok na vydanie nehnuteľností podľa ustanovenia § 3 ods. 1 písm. j) zákona č. 503/2003 Z. z.

V súlade so svojou ustálenou judikatúrou aj s judikatúrou všeobecných súdov ústavný súd pod pojmom „tieseň“ rozumie taký hospodársky, sociálny alebo psychický stav, ktorý na konajúceho dolieha takým spôsobom a takou závažnosťou, že urobí právny úkon, ktorý by inak neurobil alebo u dvojstranných konaní by úkon neuzavrel. Tieseň musí mať základ v objektívne existujúcom a pôsobiacom stave, musí pre ňu byť daný objektívny dôvod a súčasne sa musí stať aj pohnútkou pre prejav vôle konajúcej dotknutej osoby tak, že koná vo svoj neprospech. Pritom tieseň nemožno chápať ako jednorázový akt, ale aj v širších súvislostiach ako dlhodobý proces, ktorého výsledkom bolo to, že fyzická osoba urobila ako vlastníka úkon, ktorý by inak v právnom štáte neurobila (porovnaj rozsudok najvyššieho súdu sp. zn. 5 Cdo 93/97 uverejnený v časopise Zo súdnej praxe č. 2/1998, č. 12 a pod.).

V danej veci pozemkový úrad hrozbu vyvlastniť predmetné nehnuteľnosti nepokladal za tieseň a krajský súd ju nemal za preukázanú, lebo neprihliadol na k odvolaniu predložené

vyhlásenia svedkov, pretože nebola splnená ďalšia podmienka na vydanie nehnuteľností, a to nápadne nevýhodné podmienky. S takýmto hodnotením sa v podstate stotožnil aj najvyšší súd, ktorý ešte dodal, že z čestných vyhlásení navrhnutých svedkov nevyplýva, aký nátlak mal štát vyvíjať na sťažovateľku, ak podpísala kúpnu zmluvu.

Ústavný súd v tejto súvislosti poznamenáva, že len pri rešpektovaní zákonných hmotnoprávnych a procesnoprávnych východísk možno dosiahnuť stav nezávislosti rozhodovania orgánov súdnej, resp. verejnej moci, ktorý sa uskutočňuje v ústavnom a zákonnom rámci. Procesnoprávny rámec predstavuje princíp riadneho a spravodlivého procesu. Jedným z týchto princípov predstavujúcim súčasť práva na riadny proces, ako aj pojem právneho štátu a vylučujúcim ľubovôľu pri rozhodovaní je povinnosť súdu svoje rozhodnutie riadne odôvodniť, a to spôsobom zakotveným v ustanovení § 157 ods. 2 OSP.

Z odôvodnenia rozhodnutia musí vyplývať vzťah medzi skutkovými zisteniami a úvahami pri hodnotení dôkazov na strane jednej a právnymi závermi na strane druhej.

Ústavný súd je toho názoru, že napadnuté orgány verejnej moci v prerokováanej veci vykonali síce istý rad dôkazov, ale pri ich vyhodnotení prihliadli iba na niektoré z nich (najmä na tie, ktoré svedčili v neprospech návrhu sťažovateľky na vrátenie majetku v reštitučnom konaní), a len tieto dôkazy boli predmetom ich úvah a hodnotení, zatiaľ čo iné dôkazy (svedčiace v prospech uplatneného práva sťažovateľky) len konštatovali, ale predmetom úvah a hodnotení však vôbec neboli (napr. výpovede svedkov O. K., P. P. a J. R.).

Takto opomenuté dôkazy, ktorými sa krajský súd a najvyšší súd pri postupe z hľadiska skutočností relevantných na posúdenie neexistencie tiesne podľa ustanovenia § 132 OSP v súlade so zásadou voľného hodnotenia dôkazov, ktorá sa použije subsidiárne, nezaoberali, v danom prípade ich vzťahom k neúplnému vyhodnoteniu všetkých dôkazov, založili nielen nepreskúmateľnosť vydaných rozhodnutí, ale aj ich protiústavnosť. Inými slovami, výkon spravodlivosti v právnom štáte musí dbať o procesnú čistotu (ustanovený postup) a dodržiavanie zákonných a ústavných pravidiel, pričom len rozhodnutie, ktoré je, pokiaľ ide o výrok a odôvodnenie, výsledkom a zavíšením ústavne súladného postupu, môže v takom štáte z pohľadu ústavnoprávneho obstať.

Napadnuté orgány verejnej moci teda v prerokovávanej veci nevenovali náležitú pozornosť navrhovaným dôkazom nasvedčujúcim opaku nimi urobeného skutkového záveru a zodpovedajúcim spôsobom tieto dôkazy nevyhodnotili. Uvedená skutočnosť ústavný súd vedie k pochybnostiam o rešpektovaní prvkov ústavnosti a zákonnosti pri vyhodnocovaní dôkazov napadnutými orgánmi verejnej moci. Zásada voľného hodnotenia dôkazov totiž neznamená, žeby orgány súdnej moci pri svojom rozhodovaní mali na výber, ktoré z vykonaných dôkazov vyhodnotia a ktoré nevyhodnotia, alebo o ktoré z vykonaných dôkazov oprú svoje skutkové závery, resp. ktoré opomenú.

Podľa ustanovenia § 132 OSP súd dôkazy hodnotí podľa svojej úvahy, a to každý dôkaz jednotlivo a všetky dôkazy v ich vzájomnej súvislosti; pritom starostlivo prihliada na všetko, čo vyšlo počas konania najavo, vrátane toho, čo uviedli účastníci. Zatiaľ čo časť citovaného ustanovenia pred bodkočiarkou možno považovať za jednu z podmienok realizácie ústavného princípu nezávislosti súdu zakotveného v čl. 141 ods. 1 ústavy, druhá časť tohto ustanovenia za bodkočiarkou smeruje k ústavnému princípu rovnosti účastníkov zakotvenému v čl. 47 ods. 3 ústavy. Akýmsi korelátom ústavného princípu nezávislosti súdu je teda rovnako ústavne zakotvená povinnosť postupovať na báze tejto jeho nezávislosti tak, aby nedošlo k narušeniu rovného postavenia účastníkov v konaní pred krajským súdom, resp. najvyšším súdom. Tak sa mohlo stať práve tým, že napadnuté súdy síce vykonali viac dôkazov, ale prihliadli len na niektoré z nich, a len tieto boli predmetom ich úvah a hodnotení (znalecké posudky, čestné vyhlásenia svedkov), zatiaľ čo iné dôkazy síce spomenuli (výsluch svedkov navrhnutých sťažovateľkou), ale uvedeným predmetom úvah a hodnotení však vôbec neboli. Pojem „prihliadnutie“ možno pritom zmysluplne chápať v jeho pojmovom význame len tak, že súdy sú povinné každý dôkaz, ktorý vykonajú, urobiť predmetom svojich úvah a hodnotení. Ak sa tak nestalo, ústavný súd je toho názoru, že zaťažili svoje rozhodnutie prejavom ľubovôle.

Rovnako ako požiadavku „tiesne“ treba aj požiadavku „nápadne nevýhodných podmienok“ posudzovať vždy v konkrétnom prípade s prihliadnutím na konkrétne okolnosti. V tomto smere všetky doteraz konajúce orgány verejnej moci v súvislosti s predpokladom „nápadne nevýhodných podmienok“ v kúpnej zmluve len uviedli, že ak kúpna cena zodpovedala vtedy platným cenovým predpisom [vyhláška č. 47/1969 Zb.

o cenách stavieb v osobnom vlastníctve a o náhradách pri vyvlastnení nehnuteľností, (ďalej len „vyhláška“)], predajom sporných nehnuteľností štátu nebola sťažovateľka znevýhodnená.

Ústavný súd aj v tomto prerokovávanom prípade považoval za nutné vychádzať z konkrétneho skutkového stavu, rešpektovať reštitučný charakter zákona č. 503/2003 Z. z. spolu so špecifickými rysmi predchádzajúcej spoločnosti (pred rokom 1990), ktorá nie vždy uznávala a najmä dodržiavala ľudské práva a slobody vzťahujúce sa najmä na majetok, čo nepochybne vyplývalo z vtedajšieho ekonomicko-politického poňatia vlastníctva a nasledujúcich skutkových okolností.

Cenová vyhláška svojou koncepciou a konkrétnymi ustanoveniami jednak odrážala delenie vlastníctva na osobné a súkromné, ako bolo vytvorené marxistickou ekonomickou náukou, jednak zásadu vtedajšieho československého práva, že pozemok nemožno kvalifikovať ako predmet osobného vlastníctva, ako vyjadrenie cieľového zámeru, že všetky pozemky majú byť v budúcnosti vlastníctvom štátu. Vyvodzuje z toho dôsledky, ktoré nemôžu byť prijateľné v demokratickej spoločnosti hlavne tým, že diskriminovala veľmi výrazne dve skupiny vlastníkov, ktorým by inak patrilo rovnaké postavenie a ich vlastníckemu právu rovnaký zákonný obsah. V konkrétnom prípade išlo o pozemky, ktoré boli posúdené ako súkromné vlastníctvo podľa § 15 cit. vyhlášky. Pokiaľ však nejaké pozemky už slúžili alebo mali slúžiť svojim určením na realizáciu osobného vlastníctva, napr. v podobe rodinného domčeka, boli posudzované odlišne a vyhláška v § 14 ustanovovala cenu za 1 m² až desať či viacnásobne vyššiu. Znamenalo to, že pozemky, na ktorých už stáli napr. rodinné domčeky, zostávali naďalej vlastníctvom majiteľov týchto domčekov a pri predaji či vyvlastnení sa na ne vzťahovala sadzba podľa § 14 tejto cenovej vyhlášky.

Tento rozporuplný postoj k vlastníctvu, ktorý bol vyhláškou celkom zámerne zavedený, musí nutne nájsť svoj výraz pri úvahe o tom, čo treba chápať ako „nápadne nevýhodné podmienky“ pri aplikácii všetkých reštitučných zákonov, teda aj zákona č. 503/2003 Z. z. Nemôže preto slúžiť ako zábrana, aby v súčasnej dobe bol realizovaný zámer daný cit. zákonom, t. j. reštitúcia majetku osobám, ktorým bol štátom odňatý, aj keď ide len o čiastočnú nápravu krívd. V súdnej veci je preto potrebné prisvedčiť tomu, že bola

porušená ekvivalentnosť dohodnutých zmluvných plnení a že k prevodu pozemku na štát došlo za nápadne nevýhodných podmienok.

V čl. 20 ods. 1 ústavy je zakotvené právo každého vlastníť majetok s tým, že vlastnícke právo všetkých vlastníkov má rovnaký zákonný obsah a ochranu. K tomu treba brať do úvahy jednoznačnú zvláštnosť reštitučných predpisov, ktoré treba vzhľadom na historické a faktické podmienky chápať ako *leges speciales*, ktorým štát vracia majetok fyzickým osobám - vlastníkom, či ich právnym zástupcom, ktorým bol majetok odňatý zásahom štátu, aj keď len ako čiastočné odčinenie krívd, ktoré utrpeli. Ustanovenia aj koncepciu príslušných reštitučných predpisov - v danom prípade zákona č. 503/2003 Z. z. - treba ako špecifikum rešpektovať.

Ústavný súd preto dospel k záveru, že napadnutými rozhodnutiami všeobecných súdov bol ústavne nekonformným spôsobom interpretovaný pojem nápadne nevýhodné podmienky a porušená zásada, že právo vlastníkov má rovnaký zákonný obsah. V dôsledku toho právam sťažovateľky nebola poskytnutá príslušná účinná ochrana v zmysle čl. 142 a čl. 144 ústavy.

S prihliadnutím na už uvedené dôvody ústavný súd sťažnosti sťažovateľky vyhovel, napadnuté rozhodnutia všeobecných súdov zrušil a vec vrátil krajskému súdu na ďalšie konanie a nové rozhodnutie. Vo zvyšujúcej časti sťažnosti vyhovené nebolo, lebo nápravu porušených práv musí zabezpečiť krajský súd.

Ústavný súd na záver opäť konštatuje, že nie je ďalšou odvolacou inštanciou proti rozhodnutiam všeobecných súdov a že posudzuje len ústavnosť ich rozhodnutí, či konaní, ktoré sú predmetom sťažnosti. Nerozhoduje o tom, komu majetok, o ktorom sa v reštitučnom konaní rozhoduje, patrí, či prípadne nepatrí, pretože na to sú príslušné zákonom ustanovené orgány či inštitúcie, ktoré aj v tomto spore sťažovateľky budú prípad znovu posudzovať pri súčasnej aplikácii záverov daných týmto nálezom.

Ústavný súd napokon rozhodol aj o úhrade trov konania sťažovateľky, ktoré jej vznikli v dôsledku jej právneho zastúpenia v konaní vedenom ústavným súdom advokátkou JUDr. B. G.. Podľa § 36 ods. 2 zákona o ústavnom súde ústavný súd môže v odôvodnených

prípadoch podľa výsledku konania uznesením uložiť niektorému účastníkovi konania, aby úplne alebo sčasti uhradil inému účastníkovi konania jeho trovy.

Ústavný súd vyčíslil trovy konania sumou 223,46 €, a to za dva úkony právnej pomoci podľa § 1 ods. 3, § 11 ods. 2, § 14 ods. 1 písm. a) a c) a § 16 ods. 3 vyhlášky Ministerstva spravodlivosti Slovenskej republiky č. 655/2004 Z. z. o odmenách a náhradách advokátov za poskytovanie právnych služieb v znení neskorších predpisov (vypočítanú zo základu priemernej mesačnej mzdy zamestnanca hospodárstva Slovenskej republiky v prvom polroku 2007 v sume 19 056 Sk), t. j. 2-krát 105,42 € a 2-krát 6,31 € za miestne telekomunikačné výdavky a miestne prepravné, t. j. priznal úhradu trov konania v celkovej sume 223,46 €.

Podanie právnej zástupkyne sťažovateľky doručené ústavnému súdu 19. augusta 2008 (vyjadrenie k výzve ústavného súdu o vhodnosti nariad'ovať ústne pojednávanie) nevyhodnotil ústavný súd vzhľadom na absenciu ústavnoprávneho rozmeru v jeho obsahu ako podanie relevantné na rozhodnutie vo veci samej, a preto odmenu zaň nepriznal.

Trovy konania je najvyšší súd povinný uhradiť na účet právnej zástupkyne sťažovateľky (§ 31a zákona o ústavnom súde v spojení s § 149 OSP).

Vzhľadom na čl. 133 ústavy, podľa ktorého proti rozhodnutiu ústavného súdu nie je prípustný opravný prostriedok, toto rozhodnutie nadobúda právoplatnosť dňom jeho doručenia účastníkom konania.

Z uvedených dôvodov ústavný súd rozhodol tak, ako to je uvedené vo výroku tohto nálezu.

P o u č e n i e : Proti tomuto rozhodnutiu nemožno podať opravný prostriedok.

V Košiciach 26. februára 2009